

Метод визначення соціальної спрямованості особистості сучасних дітей підліткового віку

О. С. Недибалюк, Н. Ю. Максимова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: elena.kiev89@gmail.com

Paper received 26.04.20; Accepted for publication 18.05.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2020-227VIII91-15>

Анотація. У статті розглянуто проблему визначення вектору спрямованості сучасних дітей підліткового віку. Розроблено опитувальник визначення ціннісних орієнтацій. Обґрунтовано основні параметри, які спричиняють подальшу соціальну дезадаптацію підлітків, з'ясування: ставлення їх до роботи; до інших людей; ставлення до соціальних норм; ставлення до грошей; до влади. Визначено коефіцієнт спрямованості особистості. Показано, що опитувальник можна використовувати для з'ясування тенденцій розвитку ціннісних орієнтацій певної групи, а також застосовувати в індивідуальній роботі.

Ключові слова: спрямованість особистості, ціннісні орієнтації, неповнолітні засуджені, протиправна поведінка, діти підліткового віку.

Вступ. Зміни, які відбуваються в сучасному світі і в Україні мають вплив на ціннісні орієнтації людей. Кожна людина має свій набір життєвих цінностей і свою діяльність прагне будувати у відповідності зі своїми цінностями. В тому разі, якщо ціннісні орієнтації соціально спрямовані, то це сприяє нормативній поведінці. Водночас, одним із чинників протиправної поведінки є асоціальна спрямованість. Підлітковий вік є періодом інтенсивного формування системи ціннісних орієнтацій, що впливає на поведінку дітей у цілому. Саме ціннісні орієнтації, сформовані в цьому віці, визначають особливості ставлення дитини до навколишнього світу. Отже, актуальність теми дослідження обумовлена важливістю вивчення ціннісних орієнтацій та спрямованості особистості підлітків. Разом з цим відповідних методів, які дозволяють визначити ціннісні орієнтації підлітків обмаль. Більш того, ці методи далеко не завжди відображають реальність, оскільки цьому перешкоджає наявний там фактор соціальної бажаності. Стосовно вектору спрямованості там взагалі не йдеться. Тому виникає необхідність у створенні методів вивчення спрямованості особистості підлітків, тобто таких, які дозволяють визначити соціальну або асоціальну спрямованість дітей підліткового віку.

Короткий огляд публікацій за темою. У суспільному житті людина стикається з багатомірністю форм поведінки, що породжує питання про моральний вибір, тобто усвідомлене віддання переваги людиною тому чи іншому варіантові поведінки відповідно до особистих чи суспільних моральних настанов, що базуються на певних цінностях. Моральні уявлення виражаються у системі моральних знань, перш за все, про норми, ідеали, поняття, через які людина засвоює моральність. На основі цих моральних уявлень людина випрацює життєві принципи, ціннісні орієнтації, спрямованість.

Важливою складовою особистості більшість дослідників вважають її спрямованість, хоча тлумачать її сутність по-різному. Так, для С.Л. Рубінштейна спрямованість – це «динамічна тенденція», для О.М.Леонтьєва – «системотворний мотив», для В.М. М'ясищева – «домінуюче відношення», для Б.Г. Ананьєва – «основна життєва спрямованість». Дослідження спрямованості особистості здійснюється шляхом вивчення всієї системи психічних властивостей і станів особистості: потреб, інтересів, схильностей, мотива-

ційної сфери, переконань, ціннісних орієнтацій. Спрямованість особистості є соціально зумовленою і формується шляхом виховання [1]. Складовими спрямованості особистості є ціннісні орієнтації.

Для вимірювання ціннісних орієнтацій особистості використовують зазвичай такі методики: методика М. Рокича, методика Е.Б. Фанталової "Вільний вибір цінностей", методика "25 бажань" [2, 3], вивчення цінностей особистості Ш. Шварца [4] та діагностики потребнісно-мотиваційної сфери особистості О.Ф. Потьомкіної [3]

Слід зауважити, що методика Е.Б. Фанталової «Вільний вибір цінностей» в дослідженнях стосовно підлітків не інформативна, зокрема такі шкали як «Почуття гумору», «Цікавість до книг, читання», «Філософський склад розуму», «Цікавість до живопису», «Любов до природи, тварин» та інші. Напівпроективна методика «25 бажань», яка містить шкали – матеріальні, духовні, соціально-спрямовані, є інформативною. Але так як вона напівпроективна, її варто використовувати як допоміжний метод у вивченні спрямованості особистості.

В процесі дослідження ціннісних орієнтацій дуже часто використовується методика М. Рокича, але на нашу думку її використовувати недоцільно. Це пояснюється тим, що методика базується на прямому ранжуванні списку ціннісних орієнтацій лише на 2 класи (термінальні і інструментальні). Результати дослідження показують, що найбільш значущими термінальними цінностями є «матеріальне забезпечення життя» [5], «наявність хороших і вірних друзів», «щасливе сімейне життя» [6]; «кохання» [7]. Найменш значущими є «творчість», «самостійність» [6]; «краса природи» [5], «суспільне визнання» [7]. Самі дослідники зазначають, що це дослідження не вичерпує все коло проблем, які пов'язані з формуванням ціннісних орієнтацій школярів.

Методика М. Рокича не інформативна для дослідження підліткового віку, оскільки зазначені цінності, фактично відображають і так відомі особливості даного вікового періоду. Якщо розглядати спрямованість (соціально/асоціально) особистості підлітків з точки зору причини здійснення правопорушень, то ряд цінностей, таких як «творчість», «впевненість», «матеріальне забезпечення», може чудово поєднуватися з асоціальною спрямованістю особистості.

Існують публікації, в яких дослідники намагаються визначити ціннісні орієнтації у підлітковому віці, використовуючи авторський опитувальник, в яких питання не відповідають меті визначення спрямованості особистості (в яких не звертається увага на наявність фактору соціальної бажаності відповіді) [8]. Результати дослідження не можуть дати результатів, щодо наявності соціальної спрямованості. Наприклад, такі показники як «можливість займатися улюбленою справою», «вчасна та велика зарплатня» в поєднанні з низьким рівнем моральних переконань можуть свідчити про соціальну дезадаптацію.

Необхідна методика, яка направлена саме на визначення нормативних цінностей, тобто з'ясування щодо виконання підлітками суспільних норм, зокрема на визначення нормативної поведінки відповідно до закону, яка врахує сучасну ситуацію в суспільстві. Сама це дасть можливість вчасно звернути увагу на спрямованість особистості підлітків і уникнути викривлення особистісного розвитку та подальшої соціальної дезадаптації.

Мета статті. Розробка методики визначення ступеня соціальної спрямованості особистості сучасних дітей підліткового віку.

Дослідження проводилося в 2019 році, в якому брали участь 273 учні 9-10 класів загальноосвітніх шкіл та 28 неповнолітніх засуджених.

Методи дослідження. Для визначення спрямованості особистості сучасних дітей підліткового віку був використаний опитувальник визначення ціннісних орієнтацій розроблений нами, який дає можливість виявити ризик соціальної дезадаптації, а надалі й протиправної поведінки підлітків. Методика дає можливість побачити основні тенденції досліджуваної групи насамперед в напрямі соціальної або асоціальної спрямованості.

Результати та їх обговорення. На основі аналізу попередніх досліджень [2, 9] було визначено, що основні параметри, які спричиняють подальшу соціальну дезадаптацію підлітків, можна визначити таким чином: з'ясувати ставлення підлітків до роботи; ставлення до інших людей; соціальних норм; ставлення до грошей; ставлення до влади.

Розглянемо більш детально зміст кожного параметру.

Ставлення до роботи. Визначає, на що саме спрямована особистість, що є цінним для неї в роботі: задоволення від процесу діяльності, направленість на результат чи важливість матеріального заохочення. Наприклад, ця шкала містить такі питання: «Важливо, щоб робота була цікавою, а не те, скільки за неї платять»; «Я прагну навчитись робити те, що потрібно людям».

Ставлення до інших людей показує здатність зважати на потреби та інтереси оточуючих. Шкала містить такі питання: «Треба бачити в людях, перш за все, хороше»; «Треба зважати на інтереси інших людей, коли домагашся свого».

Ставлення до грошей визначає, чи є матеріальна складова найвищою людською цінністю і способи задоволення цієї потреби. Наприклад, питання: «Я хочу працювати там, де мені будуть давати хабарі, «Найгірше – це відсутність грошей».

Орієнтація на владу визначає, чи подобається підлі-

ткам впливати на інших людей, керувати ними, чи влада є найбільшою цінністю в житті. Шкала містить такі питання: «Мені подобається вказувати іншим, що вони повинні робити»; «Я злюся, якщо хто-небудь не підкоряється моїм вимогам».

Шкала ставлення до соціальних норм показує важливість дотримання правил, громадського порядку встановлених у суспільстві. Шкала містить такі питання: «Можна робити те, що хочеш, навіть якщо інші це засуджують», «Важливо дотримуватися громадського порядку».

Розроблений нами опитувальник складається з 32 питань. Побудований на основі шести шкал: ставлення до роботи, ставлення до інших людей, ставлення до грошей, ставлення до влади, ставлення до соціальних норм. П'ять із них з'ясовують зазначені вище параметри. Шоста шкала створена для визначення соціальної бажаності відповіді опитуваних.

Шкала соціальної бажаності містить сім тверджень. Відображає схильність або установку особистості представляти себе найбільш вигідної для себе сторони [10], тенденцію відповідати на питання згідно з соціальними нормами. Соціальна бажаність — найважливіше джерело зниження вірогідності психодіагностичних методик [11], тому в опитувальнику враховується цей феномен. Шкала соціальної бажаності містить сім тверджень. Наприклад, твердження цієї шкали: «Якщо на мене кричать, я завжди стримуюсь»; «Я завжди приходжу в школу без запізнення»; «Я завжди говорю правду».

Питання в опитувальнику розставлені в певному порядку. Починається опитувальник з твердження, яке не викликає захисної реакції у підлітків, і відноситься до шкали соціальної бажаності. Варто зауважити, що в інструкції до опитувальника ми підкреслюємо відсутність оціночного ставлення до вибору твердження підлітком (зокрема повідомляємо що немає правильних або не правильних відповідей). Якщо мета дослідження – з'ясувати тенденції розвитку ціннісних орієнтацій певної групи, то опитувальник призначений для групової роботи (анонімно). Разом з цим, опитувальник можна використовувати в індивідуальній роботі, що правда є ризик соціальної бажаності відповіді. Але при обговоренні результатів з підлітком, є велика ймовірність отримати корекційний ефект. Якщо проводити опитувальник в групі, для нейтралізації тривожності у дітей повідомляємо, що опитувальник проводиться анонімно і підписувати листочки не потрібно. Можна сказати, що якщо комусь цікаво дізнатися результат, то варто роботу підписати і підійти індивідуально. Якщо це опитування проводиться в школі, учні самі можуть обробити результати і можна їм коротко розказати, що означає отриманий коефіцієнт.

Наведемо інструкцію, текст опитувальника та бланк:

Опитувальник визначення ціннісних орієнтацій

Хід роботи: (варіант для групового обстеження) роздати бланки і психолог звертається до дітей: «Доброго дня! Я пропоную вам взяти участь у науковому дослідженні. Ми вивчаємо сучасних підлітків, їхнє ставлення до різних сторін життя. Зараз я зачитаю речення, а ви, будь ласка, дайте якщо згодні «так» – якщо ви згодні з тим, про що йде мова, або «ні» – якщо не згодні. Зауважте що серед цих тверджень немає правильних чи

неправильних, нас просто цікавить ваша думка. Обробка результатів буде проводитися узагальнено, тому підписувати листочки не обов'язково»

Психолог зачитує твердження, намагаючись дотримуватися швидкого темпу, при цьому необхідно слідкувати за тим щоб всі діти встигали записувати відповідь. Інтонація, з якою зачитуються твердження має бути нейтральною.

1. Я завжди виконую свої обіцянки.
2. Для мене дуже важливо знайти роботу, яка буде цікавою.
3. В житті важливо допомагати іншим людям.
4. Тільки заможні люди варті поваги.
5. Найважливіше – мати владу над людьми.
6. Головне в житті – все робити за правилами.
7. Добре, коли турнікет в метро не працює, я пройду безкоштовно.
8. Нестерпно нудно, якщо робота не до душі.
9. Треба зважати на інтереси інших людей, колимагаєшся свого.
10. Все можна купити за гроші.
11. Я злюся, якщо хто-небудь не підкоряється моїм вимогам.
12. Важливо дотримуватися громадського порядку.
13. Важливо, щоб робота була цікавою, а не те, скільки за неї платять.
14. Треба прощати тих, хто тебе образив.
15. Гроші є головною цінністю в житті.
16. Якщо на мене кричать, я завжди стримуюсь.
17. Мені подобається керувати іншими.
18. Я завжди буду платити за проїзд, навіть якщо впевнений, що не буде контролерів (за необхідності, пояснити: «на зупинці я зайшов, а контролер виїшов»).
19. Потрібно поважати батьків і літніх людей.
20. Я прагну навчитись робити те, що потрібне людям.
21. Я намагаюсь завжди бути чемним.
22. Я хочу працювати там, де мені будуть давати хабарі.
23. Я завжди приходжу в школу без запізнення.
24. Мені легко змусити інших робити те, що я хочу.
25. Я завжди говорю правду.
26. Головне – це відмінний результат праці, незалежно від оплати.
27. Треба бачити в людях, перш за все, хороше.
28. Найгірше – це відсутність грошей.
29. Мені подобається вказувати іншим, що вони повинні робити.
30. Можна робити те, що хочеш, навіть якщо інші це засуджують.
31. Я завжди про все розповідаю своїм батькам.
32. Спершу треба робити приємне для себе, а потім вже для інших.

Для фіксації відповідей використовується бланк (Таблиця 1)

Після того, як учні завершили роботу, слід зібрати їхні бланки для обробки (в тому варіанті, якщо метою дослідження є визначення тенденції групи в цілому). В тому разі, якщо школярам потрібно повідомити результати, вони самі можуть провести обробку самостійно. Після підрахунку балів, психолог пропонує запам'ятати свій коефіцієнт, збирає листочки і зачитує результат обстеження відповідно до коефіцієнту. Далі

докладно буде описано, який опис коефіцієнта призначений для повідомлення учням.

Таблиця 1. Бланк для внесення відповідей на питання опитувальника

№	Відповідь «так» або «ні»	№	Відповідь «так» або «ні»
1		17	
2		18	
3		19	
4		20	
5		21	
6		22	
7		23	
8		24	
9		25	
10		26	
11		27	
12		28	
13		29	
14		30	
15		31	
16		32	

Обробка результатів. За кожен відповідь (Таблиця 1), яка співпадає зі значенням в Таблиці 2 ставиться 1 бал.

Таблиця 2. Бланк оцінювання відповідей

Номер шкали	Назва шкали	Номер твердження
I	Ставлення до роботи	«так» 2, 8, 13, 20, 26.
II	Ставлення до інших людей	«так» – 3, 9, 14, 27; «ні» – 32.
III	Ставлення до грошей	«так» 4, 10, 15, 22, 28.
IV	Ставлення до влади	«так» 5, 11, 17, 24, 29.
V	Ставлення до соціальних норм	«так» 6, 12, 19, 21, 30
VI	Соціальна бажаність	«так» - 1, 16, 18, 23, 25, 31; «ні» - 7

Опитувальник ціннісних орієнтацій було апробовано на учнях загальноосвітньої школи (273 особи). Учні, які набирають по шкалі соціальної бажаності 5-7 балів, не підлягають обробці (15% від загальної кількості опитаних осіб). Враховуються тільки ті відповіді учнів (232 особи), які по цій шкалі набрали від 0 до 4 балів включно.

Після підрахування балів по кожній шкалі, був визначений коефіцієнт. Коефіцієнт показує відношення соціальних якостей особистості до асоціальних. Так як сума балів менша по шкалам, що показують негативну спрямованість, був використаний поправочний коефіцієнт.

Математично коефіцієнт визначається:

$$\text{Коефіцієнт} = \frac{(I+II+V)}{((I+II+V)+(III+IV) \times 1,5)} = \min 0, \max 1 \quad (1)$$

Проаналізуємо криву нормального розподілу за результатами опитування школярів (Рис.1). Якщо значення коефіцієнту учня знаходиться в діапазоні [0-0,5], це означає, що він має низький рівень соціальної спрямованості, [0,6-0,8] – нормативна вибірка, учень має

соціальну спрямованість особистості, [0,9-1,0] – вказує на гіперсоціальність особистості.

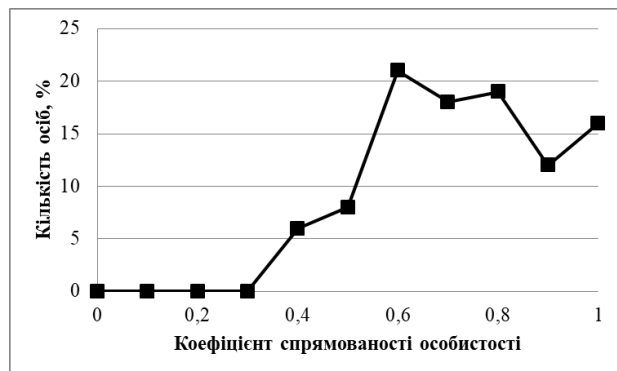

Рис. 1. Коефіцієнти спрямованості особистості учнів загальноосвітньої школи

Якщо дитина підліткового віку має низький рівень соціальної спрямованості (14% опитаних), це означає, що для підлітка важливішими цінностями в житті є матеріальний достаток (гроші – головна цінність в житті), відчуття влади над людьми (вказувати іншим, що потрібно робити і щоб інші люди підкорялися цим вимогам). Такі цінності, як допомагати іншим людям, дотримуватися соціальних норм у суспільстві, отримувати задоволення від результатів своєї роботи, що важливіше від її оплати, відходять на другий план.

Значна частина учнів (58%) має соціальну спрямованість особистості, це означає, що для них на першому місці важливо дотримуватися правил поведінки, громадського порядку, поважати думку інших людей, мати роботу, яка буде цікавою і корисною для інших. Ціннісні орієнтації у цих дітей збалансовані.

Гіперсоціальну спрямованість особистості мають 28% опитаних, для цих дітей інтереси інших стоять вище ніж їх інтереси і потреби. Таке ставлення до життя може негативно впливати на формування особистості підлітків, оскільки це зумовлює стереотип конформної поведінки, схильність підкорюватися іншим.

Результати учнів загальноосвітньої школи порівнювалися з результатами неповнолітніх засуджених. За коефіцієнтом між відповідями школярів та неповнолітніх засуджених значимої різниці немає (Рис.2).

Проаналізувавши відповіді опитаних школярів і засуджених по кожній шкалі, маємо такі результати. За шкалами ставлення до роботи (t St. – 13,400), ставлення до інших людей (t St. – 19,018), ставлення до соціальних норм (t St. – 7,905) відповіді опитуваних школярів і засуджених статистично відмінні (рівень значимості $p < 0,05$).

Для сучасних дітей підліткового віку цінність грошей та влади є важливими в їхньому житті. Статистично немає значимої різниці відповідей засуджених та школярів по шкалам ставлення до грошей (t St. – 0,106) і ставлення до влади (t St. – 2,127) (рівень значимості

$p > 0,05$).

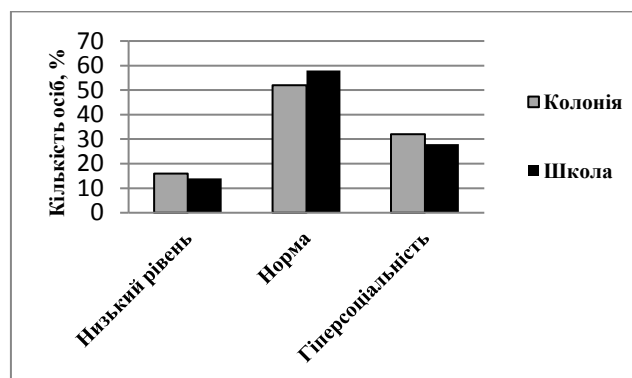

Рис. 2. Спрямованість особистості школярів у порівнянні з неповнолітніми засудженими

Висновки. За умови недостатньої кількості методів вивчення особистості сучасних дітей підліткового віку розроблено опитувальник визначення ціннісних орієнтацій, який дає можливість виявити вектор спрямованості особистості, а отже ризик соціальної дезадаптації, а надалі й протиправної поведінки підлітків.

Основними параметрами визначення спрямованості особистості сучасних дітей підліткового віку є ставлення до роботи, ставлення до інших людей, ставлення до грошей, ставлення до влади, ставлення до соціальних норм, які є складовими шкал опитувальника. В опитувальнику враховано феномен соціальної бажаності.

Визначено коефіцієнт спрямованості особистості, який показує співвідношення соціально спрямованих ціннісних орієнтацій особистості до асоціальних. Опитувальник визначення ціннісних орієнтацій також було апробовано шляхом порівняння результатів двох груп досліджуваних: учні загальноосвітніх шкіл і неповнолітні засуджені.

За результатами опитування школярів визначено, що більше половини школярів складають нормативну вибірку, мають соціальну спрямованість особистості. Результати третьої частини опитаних школярів вказують на гіперсоціальність особистості. Лише шоста частина школярів має низький рівень соціальної спрямованості. За аналізом відповідей по шкалам ставлення до роботи, ставлення до інших людей, ставлення до соціальних норм відповіді опитуваних школярів і засуджених статистично відмінні. Статистично не має значимих відмінностей відповідей засуджених та школярів по шкалам ставлення до грошей і ставлення до влади.

Відповідно до мети дослідження опитувальник можна застосовувати для з'ясування тенденцій розвитку ціннісних орієнтацій певної групи, а також використовувати в індивідуальній роботі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павелків Р.В. Загальна психологія: Підручник. – К.: Кондор. – 2009. – 576 с.
2. Максимова Н.Ю. Основи психології девіантної поведінки: Підручник. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – 2008. – 439 с.
3. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учеб. пособ. – Самара: «БАХРАХ/М». – 2001. – 672 с.
4. Карандашев В.Н. Методика Шварца для изучения ценностей личности: концепция и методическое руководство. – СПб.: Речь. – 2004. – 70 с.
5. Захарова О.В. Ценностные ориентации учащиеся 8–9 классов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія

- за ред. проф. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ. – 2009. – № 10. – С. 65-68.
6. Лисак І. Дослідження ціннісних орієнтацій школярів 8-х класів у процесі фізичного виховання // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Л. – 2013. – Вип. 17. – Т. 2. – С. 92-97.
  7. Кольцова О.С. Особливості ціннісних орієнтацій підлітків // Педагогічні науки: зб. наук. пр. / відп. ред. Барбіна Є.С. та ін. – Херсон: ХДУ. – 2009. – Вип. 52. – С. 180-184.
  8. Флярковська О.В. Ціннісні орієнтації у підлітковому віці // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 26. – С. 221-224.
  9. Недибалюк О.С. Спрямованість особистості неповнолітніх засуджених як складова соціально-психологічної готовності до ресоціалізації / О.С. Недибалюк // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2015. – III(22). – Issue: 45. – С. 88-91.
  10. Павлова О.В. Вплив мотивації схвалення на самопрезентацію // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наук. праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПНУ. – 2011. – Т. XIII, Ч. 3. – С. 286-293.
  11. Никифоров О.В. Психодіагностика: Курс-конспект лекцій и контрольные задания. – Рига: Балтийская международная академия. – Высшая школа психологи. – 2006. – 76 с.

REFERENCES

1. Pavelkiv R.V. General Psychology: A Textbook. – K.: Condor. – 2009. – 576 p.
2. Maksimova N.Yu. Fundamentals of psychology of deviant behavior: A textbook. – K: Kyiv University Publishing and Printing Center. – 2008. – 439 p.
3. Raygorodsky D.Ya. Practical psychodiagnostics. Methods and tests: Textbook. Benefits – Samara: "BAHRAKH / M". – 2001. – 672 p.
4. Karandashev V.N. Schwartz methodology for the study of personality values: concept and methodological guidance. SPb.: Speech. – 2004. – 70 p.
5. Zakharova O.V. Value orientations of pupils of 8-9 classes // Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports: scientific monograph ed. prof. Yermakova S.S. – Kharkiv: KHDADM. – 2009. – № 10. – P. 65-68.
6. Lysak I. Investigation of the value orientations of 8th grade students in the process of physical education // Young Sports Science of Ukraine: Coll. of sciences. BC in the field of phys. education, sports and human health / for the total. ed. Eugene Attacks. – L. – 2013. – 17. – Т. 2. – P. 92-97.
7. Koltsova O.S. Features of adolescent value orientations // Pedagogical sciences: Coll. of sciences. pr / resp. ed. Barbina E.S. etc. – Kherson: KSU. – 2009. – 52. – P. 180-184.
8. Fliarkovska O.V. Value orientations in adolescence // Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: Pedagogy. Social work. – 2013. – 26. – P. 221-224.
9. Nedybaliuk O.S. Orientation of the individual of convicted juveniles as part of the socio-psychological readiness for resocialization // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2015. – III(22). – Issue: 45. – P. 88-91.
10. Pavlova O.V. The influence of approval motivation on self-presentation // Problems of General and Educational Psychology: Collection of scientific works of the Institute of Psychology name of G.S. Kostyuk NAPSU. – 2011. – Т. XIII, Part 3. – P. 286-293.
11. Nikiforov O.V. Psychodiagnostics: Lecture course and control tasks. – Riga: Baltic International Academy. – High school psychologists. – 2006. – 76 p.

A method for determining the social personality orientation of modern teenage children

O. S. Nedybaliuk, N. Yu. Maksymova

Abstract. The article reveals the determination issue of teenagers' orientation vector. The questionnaire for determining the value orientations has been worked out. The basic parameters that cause teenagers' social maladaptation have been established in their attitude towards the work, other people, social standards, money and power. The coefficient of personality orientation had been determined. It has been shown that the questionnaire can be used to identify trends in the value orientations of a particular group, as well as to be used in individual work.

Keywords: *personality orientation, value orientations, juvenile convicts, unlawful behaviour, teenage children/teenagers.*